

Slovenská asociácia malých
a stredných podnikov a živnostníkov
Slovak Association of Small Enterprises

Slovenský cech informatiky,
účtovníctva a manažmentu

Actoris System, s.r.o

Projekt: „ Podpora udržateľného rozvoja Rodinného podnikania v SR“.

Úvod.

Na Slovensku v niektorých ohľadoch postrádame v rodinnom podnikaní takú tradíciu, s akou sa môžeme stretnúť vo vyspelých krajinách sveta, ale aj v okolitých krajinách v zoskupení V4. Na Slovensku boli tieto formy podnikania v priebehu povojnového obdobia viac menej v útlme. Naproti tomu napr. v **Maďarsku** boli pomerne kontinuálne zachované súkromné podniky rodinného charakteru v niektorých oblastiach, ako remeselnej výroby, malého obchodu a služieb. Pamätáme sa na nákupy v Budapešti v oblasti spotrebného tovaru, ako odevy, galantéria drobná výroba a pod. V **Poľsku** sa uchovali formy rodinného podnikania najmä v oblasti poľnohospodárstva formou samostatne hospodáriacich roľníkov, farmárov, rodinných fariem, kde neprebehla „dôsledná“ kolektivizácia. V bývalej **NDR** sa táto forma tiež zachovala napr. v oblasti malého obchodu, kde pôsobila aj profesijná organizácia Handel organization (HO), ku ktorej sa dotýčny obchod hrdo hlásil na vývesnej tabuli a zachovali sa súkromné, často rodinné malé obchody. Aj v **Česku** malo toto rodinné podnikanie korene ešte z čias pôsobenia v Rakúsku – Uhorsku (skôr Rakúsku) a dá sa povedať, že v Česku si verejnosť zachovala benevolentnejší prístup k malému podnikaniu, širšie povolenému na základe zákona 2/1988 a pod., najmä v činnostiach, kde služby nestačili pokryť dopyt občanov, alebo absentovali služby prevádzok bývalých národných výborov, ako oprava obuvi, elektrospotrebičov a pod. Následná obnova tejto formy podnikania bola, bola tak povediac viac spontánnejšia. Český premiér Andrej Babiš prezentoval tento stav napr. na konferencii Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR (AMSPaŽ ČR) v Prahe 30.1.2018, kde uviedol, že až 75 % malých podnikov v Česku môže byť rodinného charakteru ^{4 1}. Prerušenie súkromného podnikania tejto formy prakticky na 40 rokov bolo na Slovensku výraznejšie, ako v krajinách V4. Prieskum Slovenskej asociácie malých a stredných podnikov a živnostníkov (SAMP) v rokoch 2017-2020 naznačil, že tento pomer môže byť na Slovensku v rozmedzí 60 – 65 %. U nás však exaktný výskum pre zistenie takéhoto stavu na Slovensku zatiaľ chýba.

¹ Vlastné spracovanie a zdroj STATdat. 2020-07-01

² Zdroj: TASR 22.3.2020, Správa o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike, MH SR, ktorú predložilo do medzirezortného pripomienkového konania

³ Zdroj: TASR 22.3.2020

⁴ Mezinárodní konference, Praha : Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR: „Jak úspěšně předat rodinnou firmu druhé generaci“, Praha 30.1.2018.

Úvod do problematiky

Slovenská asociácia malých a stredných podnikov a živnostníkov (SAMP) sa dlhodobo a systematicky venuje problematike podnikateľského prostredia na Slovensku. Výraznú pozornosť venuje sektoru malého a stredného podnikania a rodinného podnikania (MSP a RP).

Predkladaný materiál slúži ako informácia o niektorých vybraných aktivitách SAMP v uplynulých rokoch, a prieskume a návrhoch opatrení na zlepšovanie podnikateľského prostredia MSP a RP.

Niektoré aktivity v oblasti RP:

r. 1992-1994 :

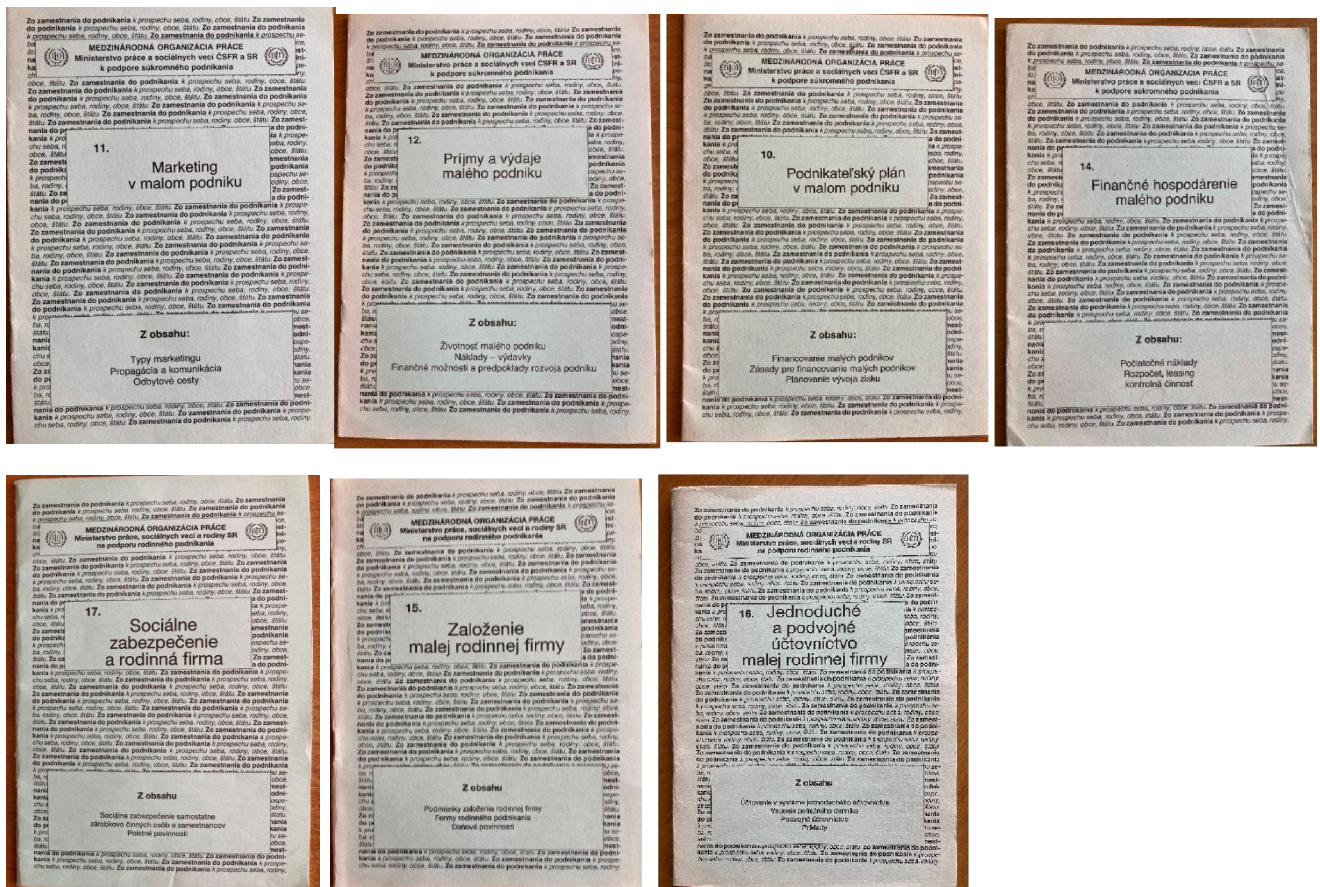
Štart riešenia problematiky MSP a Rodinných firiem v SR

Pod záštitou Medzinárodnej organizácie práce Ženeva (MOP - ILO) prebiehal v r. 1991 – 1993 projekt „Zo zamestnania do podnikania“, „ABC podnikateľa“ na Slovensku. Projekt bol ťažiskovo zameraný na ženy, ako skupina najviac postihnutá reštrukturalizáciou hospodárstva SR.

Realizátorom projektu bola fi. Ing. Vladimír Sirotko, CSc. – Actoris System

Ilustračný výber zo súboru 17 publikácií, spracovanej problematiky Rodinných firiem a malých podnikov v rámci projektu MOP Ženeva:

Sirotko V., a kol.: Actoris System, Duo D Print, Bratislava 1993,

K problematike založenia a fungovania MSP a Rodinných podnikov prebiehali odborné semináre, školenia a konzultácie v 40-tich školiacich strediskách na Slovensku. Aktivity prebiehali v úzkej spolupráci s Úradmi práce s využitím publikácií ako školiaceho materiálu.

r. 2000

V spolupráci s agentúrou NADSME boli publikované formy a problematika rodinného podnikania (1):

Sirotko V. a kol. 2000 Formy rodinného podnikania In: „Skúste podnikat“ NADSME Bratislava, 2000, ISBN: 80-967788-9-7.

V spolupráci so SŽK, Sirotko V. a kol. 2000 „Základy živnostenského podnikania“, SŽK Žilina, Interná publikácia Slovenskej živnostenskej komory 31.11.2000.

r.2013

V spolupráci s výborom NR SR pre hospodárske záležitosti v r. 2013 spracovaný návrh **Zákona o rodinnom podnikaní**, s predpokladanou účinnosťou od 1.1.2014. V NR SR v druhom čítaní neprešiel. Opätovný pokus v r. 2015 tiež neuspel.

V rokoch 2014 - 2015

naďalej prebiehal systematický prieskum MSP a RP a čiastočné závery a návrhy v tomto období boli okrem iného predmetom rokovaní na:

- **Medzinárodnej vedeckej konferencii** Katedry podnikovohospodárskej Ekonomickej univerzity v Bratislave (EUBA), „Aktuálne problémy podnikovej sféry 2014“, **15.5.2014**.
- **Na konferencii** v rámci programu „Rok rodiny“ **13.5.2015**, konanej pod záštitou podpredsedníčky NR SR Ing. Eriky Jurínovej, boli **poslancom NR SR prezentované návrhy na ustanovenie rodinných podnikov a dopady na legislatívu SR**.
- **Vedeckej konferencii EU Bratislava a SAMP 10.5.2016** pod záštitou rektora EU BA a prezidenta SAMP.
- **Medzinárodných vedeckých konferenciách** k podnikateľskému prostrediu organizovaných Vysokou školou ekonomiky a manažmentu verejnej správy (VŠEM VS) **v r. 2016 a 2017**.
- Spracovanie problematiky RP. *Sirotko, V.: Konceptia nových daňových systémov v podnikateľskom prostredí*. In. Finančný manažér, Slovenská asociácia podnikových finančníkov, ISSN: 1335-5813, Roč. 2016, č. 2.
- Práce vyústili v r. 2015. do spracovania **návrhu Zákona o rodinnom podniku, predloženého do NR SR**

r. 2016

- **Vedeckej konferencii „Rodinné podnikanie a návrh nového daňového systému“**. Bratislava, **10.5.2016** pod záštitou rektora EUBA a prezidenta SAMP, s účasťou predsedníčky výboru NR SR pre hospodárske záležitosti, Ing. Kiššovej, vedeckej a podnikateľskej verejnosti.

- **Medzinárodných vedeckých konferenciách** k podnikateľskému prostrediu organizovaných Vysokou školou ekonomiky a manažmentu verejnej správy (VŠEM VS) v r. 2016 a 2017.
- Spracovane: **Sirotko, V.: Koncepcia nových daňových systémov v podnikateľskom prostredí. (2)** In. *Finančný manažér, Slovenská asociácia podnikových finančníkov, ISSN: 1335-5813, Roč. 2016, č. 2.*

r. 2017

- (3) *Spracovanie: Sirotko, V.: Rodinné podnikanie, Rodinné zdaňovanie, SAMP, SCIÚM, Bratislava 15.02.2017.*

Oslovili sme krajiny V4 a v spolupráci SAMP a Ekonomickou univerzitou v Bratislave uskutočnili:

- **Medzinárodnú konferenciu, MSP v hospodárskom priestore EÚ, Bratislava 8.11.2017** s účasťou partnerskej organizácie, „Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR“. (AMSPaRP v ČR). Záštitu prevzal predseda vlády SR, garancie rektor EU BA a prezident SAMP. Konferencia prijala spoločné Memorandum o spolupráci medzi SAMP a EU BA na pokračovanom prieskume stavu MSPaŽ a RP.

Dôvod prieskumu. Rodinné podnikanie na Slovensku ako také nie je zakotvené v legislatívnom, prostredí a súčasná legislatíva rodinný podnik ako taký nepozná. Pri činnosti Rodinného podniku (RP) tak prichádza k stretu prvkov a postojov, záujmov členov rodinného podnikania a súčasnej legislatívy podnikateľského prostredia, orientovaného na klasické obchodné spoločnosti. Tento problém je aktuálny aj z toho pohľadu, že značná časť sektoru malého a stredného podnikania a živnostníkov (MSPaŽ) má charakter Rodinného podniku, pričom na Slovensku táto štatistika nie je dostupná z dôvodu **absencie presnejšej definície RP**. V Českej republike, podľa vyjadrenia, odjadu AMSPaŽ, tvoria RP až 80 % sektoru MSPaŽ).

Zdroj: e-mail AMSPaŽ ČR, 19.04.2021.

r. 2018 – 2019

Výsledky prieskumu a návrhy boli publikované:

(4) *Sirotko, V.: Rodinné podnikanie a právne prostredie SR: Ekonomické rozhl'ady, vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave, č. 3/2018, ročník 47/2018.*

V spolupráci s AMSPaRP v ČR prebiehal **intenzívny prieskum** prostredia MSP a RP.

Na Slovensku SAMP uzatvorila **dohody o spolupráci** s:

- Ekonomickou univerzitou v Bratislave,
- Vysokou školou ekonomiky a manažmentu verejnej správy (VŠEM VS),
- Paneurópsku vysokou školou v Bratislave (PEVŠ),
- Asociáci malých a středních podniků a živnostníků ČR“ (AMSPaŽ ČR),
- Slovenským cechom informatiky, účtovníctva a manažmentu (SCIÚM),
- Actoris System, s.r.o., Bratislava.

V ČR uskutočňovala prieskum AMSPaŽ ČR v spolupráci s univerzitami:

- Vysoká škola ekonomická Praha,
- Technická univerzita Liberec,

- Vysoká škola finanční a správní Praha.

Následne spolupracujúce organizácie usporiadali ďalšie tri významné medzinárodné podujatia:

- **1. Medzinárodnú konferenciu k RP, „Následníctvo v RP“** 30.1.2018 v Prahe, usporiadanú AMSPaŽ ČR Záštitu prevzal a zúčastnil sa predseda vlády ČR, tiež ministerka Obchodu a priemyslu ČR.

Zástupcovia SAMP a AMSPaŽ ČR uzatvorili spoločné **memorandum** o spolupráci a **rok 2018 vyhlásili za „Rok rodinného podnikania“**.

V Českej republike, podľa vyjadrenia predsedu vlády ČR, Andreja Babiša na konferencii, tvorí v sektor RP až 75 – 80 % sektoru MSPaŽ v ČR.

- **Konferenciu „Klub podnikateľů“, zameranú na rodinné podniky**, 10.10.2018 v Prahe usporiadanú AMSP ČR, za účasti cca 500 zástupcov podnikov rodinného charakteru a delegácie SAMP. Záštitu prevzal prezident ČR, zúčastnili sa predseda vlády ČR, ministerka práce a sociálnych vecí ČR a ministerka obchodu a priemyslu ČR, tiež vládny splnomocnenec pre MSP.

Výsledky prvej etapy prieskumu boli prezentované na medzinárodnej konferencii:

- **Konferenciu „Prvé česko-slovenské stretnutie rodinných firiem pri príležitosti 100. výročia vzniku ČSR a 25. výročia vzniku SR a ČR“**, v Bratislave 14.11.2018,.

Na konferencii boli prezentované výstupy z prvej etapy prieskumu v SR a ČR:

- *Prieskum stavu RP v SR, spracovaný SAMP,*
- *Analýza malého podnikání 2018, spracovanú AMSPaŽ ČR,*
- *Návrh definície Rodinného podnikania, SAMP a AMSPaŽ ČR.*

Priebeh prieskumu, spolupráce a závery konferencie boli v r. 2019 prerokované vo Vedeckých radách všetkých spolupracujúcich škôl, kladne prijaté s odporúčaním v prieskume a návrhoch legislatívnych opatrení hlbšie pokračovať. Prieskum pokračoval v r. 2019 a závery prieskumu boli doplnené a prerokované **snemom SAMP 14.5.2019**.

r.2020

Výsledky boli prerokované na spoločnej konferencii SAMP, SŽK a SME Europe:

- **1. „Medzinárodnej konferencii MSP a rodinné podnikanie v Európe a na Slovensku**, výmena skúseností a príkladov v rámci podpory podnikania rodinných podnikov, malých a stredných podnikov naprieč Európou“, Bratislava 14.5.2020.
- Na konferencii účastníci ustanovili **Platformu Malého, stredného a rodinného podnikania**, v rámci ktorej pokračuje zber poznatkov a návrhov v oblasti MSP a RP na Slovensku.

SAMP a AMSPaŽ ČR vypracovali spoločnú **definíciu Rodinného podnikania**.

Vláda ČR svojím uznesením zo dňa 13.5.2019 prijala definíciu do legislatívy ČR. Definícia, navrhnutá SAMP bola predložená ministrovi hospodárstva SR p. Petrovi Žigovi, predsedovi vlády SR Petrovi Pellegrinimu a tiež na rokovaní s Ministerstvom spravodlivosti SR. Vedenie MH SR konzultácie k návrhu definície odmietlo.

Dôvody predloženia projektu

V súčasnosti právne pozadie a legislatíva v oblasti podnikateľského prostredia, oblasti daní, odvodov, obchodného zákonníka, zákonníka práce a ďalšie zákony a právne normy de facto nerozlišujú medzi tak povediac „štandardným“ podnikateľským subjektom a podnikateľským subjektom rodinného charakteru, rodinným podnikom (RP). V tejto polohe sa vo viacerých prípadoch dostávajú dokonca **do stretu**, napr. voči zákonu o rodine, dedičskom konaní a pod.

Slovenská asociácia malých a stredných podnikov a živnostníkov (**SAMP**) a **Actoris System, s.r.o.** uskutočňovali v období **od 11.6. 2017 do 31.1.2020 prieskum** dopadov legislatívnych opatrení v priestore malých a stredných podnikov a živnostníkov (MSPaŽ).

Prieskum bol zameraný na reálne poznanie tohto prostredia a spracovanie konkrétnych pripomienok podnikateľov z pohľadu dopadu na:

- a) živnostníka, osobu samostatne zárobkovo činnú bez zamestnancov,
- b) mikropodnik s počtom zamestnancov do 9 osôb
- c) malý podnik 10 - 49 zamestnancov

Poznatky najmä z prostredia Slovenského cechu informatiky, účtovníctva a manažmentu (SCIÚM), dlhodobého vedenia účtovníctva viacerým firmám z rôznych oblastí činnosti, v neposlednej rade z osobných podnikateľských skúseností v „rodinnej“ firme úzko korešponujú aj z výsledkami prieskumu, ktorý preukázal pomerne vysoké administratívne zaťaženie, finančné zaťaženie MSPa Ž a zložitú a administratívne náročnú aplikáciu všeobecných právnych predpisov z oblastí daní, účtovníctva, živnostenského podnikania, občianskeho a obchodného zákonníka, stavebného zákona a pod. **v prostredí rodinného podnikania**. Týmito povinnosťami sú dotknuté najmä malé a stredné, rodinné podniky. Tieto však trpia nedostatkom špecializovaných odborných pracovníkov, často sa spoliehajú na služby externých pracovníkov či firiem v oblasti vedenia účtovníctva, personalistiky, marketingu, a pod. Negatívne vnímajú časté a početné zmeny legislatívy.

Priebeh prieskumu a závery medzinárodnej konferencie boli v r. 2019-2020 prerokované vo Vedeckých radách Ekonomickej univerzity v Bratislave, Vysokej školy ekonomiky a manažmentu Verejnej správy v Bratislave a Paneurópskej vysokej školy v Bratislave. Výsledky boli kladne prijaté a vedecké rady odporučili v prieskume hlbšie pokračovať.

Uvedený prieskum ako aj osobné a praktické skúsenosti SAMP potvrdzujú, že pre spoľahlivé fungovanie RP **nie je možné jednoducho „zabalit“ stávajúce právne normy do právnej formy „Rodinného podniku“** bez prispôsobenia a zosúladenia týchto noriem „vo vnútri RP“. Vzťahy v RP sú značne determinované rodinnými vzťahmi, rodinní príslušníci, spoločníci sa často inak chovajú ako v tradičnej obchodnej spoločnosti, napr. s.r.o. Z tohto dôvodu **je potrebné prioritne riešiť vnútorné vzťahy**, ekonomické, daňové, účtovné, ručenie, nakladanie z majetkom, dedičské právo a pod. a tým vytvoriť dobrý právny základ pre vytvorenie rodinného podniku.

Aktuálnosť projektu

Aktuálnosť riešenej problematiky aj zložitosť problémov jasne ukázala na potrebu hlbšieho, systematickejšieho výskumu tejto spoločenskej a ekonomickej činnosti a potrebu pokračovania v spoločnom projekte s akademickou obcou, ktorej poznatky sú veľmi významné a ktoré by

v symbióze praktických a vedeckých poznatkov značne zvýšili poznanie prostredia RP na Slovensku, ale aj v iných krajinách EÚ.

Podnikanie formou „rodinného podnikania“ má na Slovensku v posledných rokoch od zmeny ekonomického a sociálneho prostredia zvyšujúcu sa tendenciu. Dá sa povedať, že dochádza k výraznej renesancii tejto formy podnikania, na čo mali vplyv okrem iného aj niektoré novely legislatívy, ako napr. novela Zákonníka práce, ktorá vypustila ustanovenie o o tom, že pracovný pomer nemôže vzniknúť medzi manželmi, čo viedlo k „legalizácii“ zamestnávania medzi manželmi (aj keď autor je toho názoru, že takýto vzťah zakladá nerovnosť v ekonomickom a pracovnom vzťahu týchto účastníkov, čo viac menej odporuje zákonu o rodine) , tiež novely Zákona o dani z príjmov a Zákona o účtovníctve, s tendenciou znižovania administratívnej náročnosti vedenia účtovníctva u FO a pod. Nárast formy rodinného podnikania na Slovensku je aj akýmsi prvkom obnovy tejto formy.

Doterajší prieskum potvrdil aktuálnosť problematiky a poukázal na potrebu ďalšieho riešenia, najmä zakomponovanie Rodinného podniku do hospodárskeho, sociálneho a spoločenského života.

1. Prečo rodinné podnikanie

1.1. Ekonomické subjekty v RO podľa vybraných právnych foriem a kategórie počtu zamestnancov k 31. 12. 2020, aktualizácia 29. 1. 2021

Právna forma	2020		
	Počet zamestnancov: 0 - 49	Počet zamestnancov: 50 - 249	Počet zamestnancov: 250 a viac
Spolu subjekty podľa právnej formy	320 039	4 330	831
Akciové spoločnosti	2 453	497	228
Spoločnosti s ručením obmedzeným	118 657	2 023	372
Ostatné obchodné spoločnosti	377	20	4
Družstvá	799	91	21
Štátne podniky	2	6	4
Príspevkové organizácie	398	205	51
Rozpočtové organizácie	5 047	1 201	84
Živnostníci	172 017	29	3
Ostatné právne formy	8 771	257	64
Fyzické osoby - podnikatelia spolu	183 535	30	3

Zdroj: info@statistics.sk; 2021

VYBRANÉ UKAZOVATELE PODĽA VEĽKOSTI PODNIKOV

Zamestnanosť¹⁾

	2020
--	------

Veľkostné skupiny podľa počtu zamestnancov	4 Q.	rok
	(osoby)	
PODNIKY		
0 – 19	387 084	387 681
20 - 49	230 125	233 194
50 - 249	403 059	407 872
250 – 499	155 941	155 619
500 – 999	162 580	161 192
1000 a viac	393 261	394 485
ŽIVNOSTNÍCI (odhad) ²⁾	645 000	632 000
SPOLU	2 377 050	2 372 043

1) podľa štvrťročného štatistického výkazníctva; bez podnikateľských príjmov, údaje upravené o štatistický odhad neevidovaných miezd

2) mzda zamestnancov u živnostníkov

K 31. decembru 2020 bolo v Registri organizácií Štatistického úradu SR evidovaných 258 813 aktívnych podnikov, čo predstavuje medziročne zvýšenie o 4,8 %.

Z celkového počtu podnikov tvorili najväčší, viac ako 17 %, podiel podniky v oblasti obchodných činností a v oblasti odborných, vedeckých a technických činností.

Významný podiel presahujúci 10 % tvorili podniky v administratívnych a podporných službách, priemyselnej výrobe a v stavebníctve.

Na celkovom počte podnikov tvorili najväčší podiel malé podniky do 49 zamestnancov (49,2 %), podniky od 50 do 249 zamestnancov tvorili podiel 1 % a podniky s 250 a viac zamestnancami 0,2 %.

Z celkového počtu podnikov bolo 14,4 % pod zahraničnou kontrolou. Z hľadiska regionálneho rozloženia tretina podnikov (33,8 %) mala sídlo v Bratislavskom kraji. V Nitrianskom, Žilinskom a v Košickom kraji malo zastúpenie viac ako 10 % podnikov, v ostatných krajoch sa podiel podnikov pohyboval od 7,8 % do 9,2 %. Počet podnikov sa medziročne zvýšil vo všetkých krajoch, relatívne najviac v Košickom kraji o 6,1 %.

Počet aktívnych neziskových inštitúcií ku koncu decembra 2020 dosiahol 38 063. V ich štruktúre tvorili viac ako polovicu (55,7 %) združenia, podiel 16,6 % tvorili rozpočtové organizácie.

Ku koncu decembra 2020 bolo v Registri organizácií evidovaných 339 000 aktívnych **fyzických osôb – podnikateľov**. Ich celkový počet sa medziročne znížil o 2,9 %, počet živnostníkov klesol o 3,6 % na 312 269. Z celkového počtu živnostníkov podnikala viac ako štvrtina v stavebníctve (26 %), v obchode pôsobilo 18,1 % a v priemyselnej výrobe 15,7 % živnostníkov. Takmer vo všetkých odvetviach sa ich počet medziročne znížil, relatívne najviac v ubytovacích a stravovacích službách o 8,2 % a v obchode o 7 %.

Takmer všetky kraje evidovali ku koncu roka úbytok počtu fyzických osôb - podnikateľov, v každom z nich bol pokles do 5 % s výnimkou Bratislavského kraja, v ktorom bol mierny nárast o 0,3 %. Najviac fyzických osôb - podnikateľov pôsobilo v Prešovskom (15,9 %) a Žilinskom kraji (15,8 %).

Zdroj: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR vo 4. štvrťroku 2020, Ústredie ŠÚ SR, dátum publikovania: 16.03.2021

Podľa počtu živnostníkov a malých a stredných podnikov možno konštatovať, že **Slovensko je krajinou MSP** a nie je vari rodiny, ktorá by nemala v svojom strede, resp. okolí podnikateľa, živnostníka, resp. rodinnú s.r.o. a pod.

Zlepšenie ekonomického prostredia MSPaŽ je teda zlepšením pomerne veľkého okruhu ekonomiky rodín, základného článku štátu a v tom ponímaní aj rodinného podnikania, teda ekonomiky štátu. Prosperitu štátu a sociálny zmier zďaleka neurčuje len rast HDP, objektívne tu existuje viacero dôvodov, prečo podporovať rodinné podnikanie. Je to aj (ak nie predovšetkým) vnímanie aj otázok, ako:

- Primeraná akceptácia úrovne materiálnych a sociálnych podmienok občanov, a **vnímanie perspektívnosti**
- Pocit určitej stability tejto sociálnej úrovne a istoty „**prežitia**“ pre potomkov
- Pocit **adekvátneho ohodnotenia** podielu jednotlivca na prosperite štátu, či už finančného, morálneho alebo iného, sprevádzaného pocitom **spravodlivého rozdeľovania** štátnych benefitov (zdrojov)
- Pocit **zmysluplného prežitia** života bez zbytočných stresov s pocitom možnosti dovolania sa primeranej, ochrany zo strany štátu (spravodlivosti)
- Takéto vnímanie a hodnotenie stavu sociálnych a ekonomických podmienok sa odohráva primárne v základnej bunke spoločnosti, v rodine
- Hodnotenie akcentuje v prípadoch, ak sa takáto rodina aktívne zúčastňuje ekonomického života formou podnikania, **rodinného podniku** alebo v prípade, pokiaľ živiťom rodiny je **živnostník, samostatne zárobkovo činná osoba (SZČO)**.
- **Rodinu je potrebné chápať nie len ako základný sociálny prvok štátu, ale aj ako základ tvorby jeho ekonomickej úrovne a prosperity.** Ekonomická úroveň rodín a ekonomická úroveň štátu je **nerozlučne spojený systém.**

Pre podporu rodinného podnikania možno okrem iného uviesť najmä fakty, že:

- Malé a stredné podniky a živnostníci majú na Slovensku až 70 % podiel na trhu práce a sú teda najväčším sektorom vytvorených pracovných miest.
- RP vykazujú činnosť aj po viac generácií a sú stabilizujúcim prvkom v sociálnom systéme spoločnosti.
- V RP sa prejavuje výrazná snaha kumulácie kapitálu za účelom zabezpečenie ďalšieho rozvoja a prosperity podniku, pričom táto snaha má často prednosť aj pred rýchlym uspokojovaním vlastných (súkromných) potrieb.
- V RP sa prejavuje zdravá účelnosť a racionalita vynakladaných prostriedkov.
- Rodinné podnikanie môže zohrať významnú úlohu pri regionálnom rozvoji v podmienkach, kde „veľké“ firmy absentujú z dôvodu nižšej ekonomickej efektívnosti a návratnosti vynaložených prostriedkov.

RP v prieskume uviedli niektoré oblasti, v ktorých by videli prínos štatuuovania RP v legislatíve:

1. Zrušenie zamestnanecký zmlúv
2. Zníženie daní: - z motorových vozidiel, z nehnuteľnosti,...
3. Možnosť použitia zisku na vzdelávanie detí
4. Rekondičné pobyty

5. Bezúročné úvery
6. Nerozlišovať použitie auta
7. Prevod majetku bez daní
8. Výpomoc rodinného príslušníka
9. Zrušenie transferového oceňovania
10. Vytvorenie expertného (exkluzívneho) klubu posilnenie „stavovskej“ hrdosti a zodpovednosti

Možno uviesť, že tieto východiskové atribúty platia **obecne, nezávisle na tom, akým spôsobom rodina získava finančné zdroje**, či už zo závislej činnosti ako zamestnanci, podnikateľskej činnosti (bez ohľadu na právnu formu), obidvomi, alebo iným spôsobom.

2. Ciele projektu:

Zlepšenie podnikateľského prostredia rodinných podnikov na Slovensku a vytvorenie podmienok pre ich rozvoj a udržateľnosť.

Primárnym cieľom inštitúcie rodinného podniku je zjednodušenie vzťahov a väzieb jednotlivých členov rodiny v RP s rešpektovaním ich špecifik vo vzťahu k platným zákonom pre podnikateľské prostredie ako také, zníženie administratívy a byrokracie a celkove podporiť rozvoj rodinného podnikania na Slovensku.. Dotknuté zákony nepoznajú RP, nerozlišujú medzi formou RP a napr. obchodnou spoločnosťou bežného typu, akou je najviac uplatňovaná forma s.r.o.

Zásadným opatrením na dosiahnutie hlavného cieľa je zakomponovanie definície RP v legislatíve SR. Toto je možné splniť zahrnutím definície a spôsobu evidencie a registrácie rodinného podniku a rodinných fariem v rámci novely zákona 112/2018 Z. z. O sociálnej ekonomike. Novela obsahuje ustanovenie „Evidovaný RP“, „Registrovaný RP“, „Registrovaný sociálny podnik“.

Dielčie ciele:

1. Prijatie Definície Rodinného podniku v legislatíve SR

*Pre splnenie cieľov v oblasti zlepšenia podnikateľského prostredia v oblasti rodinného podnikania je nevyhnutne potrebné ako prvé **ukotviť v legislatíve Definíciu rodinného podnikania**, teda charakterizovať Rodinný podnik ako východisko pre ďalšiu etapu prieskumu s cieľom návrhov konkrétnych legislatívnych úprav pre zlepšenie postavenia a fungovania značného segmentu MSP a živnostníkov rodinného charakteru.*

Vláda ČR definíciu RP navrhnutú AMSPaŽ v ČR ako výsledok spoločného projektu AMSPaŽ a SAMP už 13.5.2019 svojím Uznesením prijala. Následne prijala jej novelu 20.5.2020.

2. Identifikácia RP a registrácia RP v SR

Na základe prijatej definície RP bude vykonaná identifikácia a registrácia RP v SR. Náveh spôsobu je predmetom novely zákona 112/2018 Z.z. O sociálnej ekonomike.

3. Prieskum podnikateľského prostredia rodinných podnikov v SR

Prieskum podnikateľského prostredia považujeme za potrebné, zamerať na legislatívne prostredie, súlad súčasného legislatívneho prostredia a špecifického postavenia a činnosti Rodinného podniku a otázky, plynúcimi práve zo vzťahov rodiny voči dotknutým zákonom, ako:

- *Občiansky zákonník,*
- *Zákon o rodine,*
- *Zákonník práce,*
- *Obchodný zákonník,*
- *Živnostenský zákon,*
- *Sociálne zákony o sociálnom a zdravotnom poistení,*
- *Zákon o dani z príjmu,*
- *Transferové oceňovanie,*
- *Zákon o dani z pridanej hodnoty,*
- *Zákon o nájme a podnájme nebytových priestorov*
- *Zákon o BOZP*
- *a ďalšie*

4. Identifikácia prekážok rozvoja RP

Pokračovanie prieskumu spresní identifikovanie prekážok a možnosti ich odstránenia.

Pre fungovanie rodinného podniku je podstatné navrhnúť zmeny legislatívy podnikateľského prostredia (ale nie len toho) tak, aby toto chápalo a rešpektovalo špecifické postavenie rodinných príslušníkov v podnikaní a vzťahy, ktoré pri tom vznikajú ako vzťahy (často si navzájom protirečiace) podnikateľské, partnerské, vlastnícke, zamestnanecké a iné a vzťahy rodinné, dedičské, súrodenecké a pod., na ktoré predbežný výskum SAMP už poukázal.

Návrh opatrení by mal byť orientovaný najmä na oblasti:

1. Vznik rodinného podniku. Spôsob založenia RP

Spôsob založenia a registrácie RP.

Definovanie Právnej formy RP

Právnická osoba, Fyzická osoba, predmet činnosti, charakteristika RP podľa predmetu činnosti. Zahrnutie definície RP a spôsobu evidencie a registrácie rodinného podniku a rodinných fariem v rámci novely zákona 112/2018 Z. z. O sociálnej ekonomike. Návrh novely obsahuje ustanovenie „ Evidovaný RP“, „Registrovateľný RP“, „Registrovateľný sociálny podnik“.

2. Čo (kto) je rodinným podnikom. Okruh členov RP

Ustanovenie RP by malo platiť aj na neúplnú rodinu, RP samo zamestnávateľa.

3. Majetok RP, definícia majetku RP a majetkovej účasti členov RP

„Rodinný majetok, majetok Rodinného podniku“ spôsob vzniku a deklarácia majetku jednotlivých členov rodiny na podnikateľskú činnosť, oddelenie majetku RP a vlastného majetku.

4. Vlastníctvo RP, vlastnícke právo členov RP

Spôsob a pravidlá nakladania s majetkom RP.

Ručenie Rodinného podniku voči tretím osobám, ručenie členov RP

Miera ručenia RP a členov RP, podiel na rozhodovaní a správe majetku, trestno-právna zodpovednosť.

5. Daňový systém RP, daňové povinnosti RP a daňové povinnosti členov RP

V súčasnosti daňová legislatíva nepozná subjektom daňového práva rodinu ako celok.

Daňové povinnosti členov RP

Príjmy, súbeh príjmov RP, súbeh príjmov v RP a závislej činnosti, súbeh iných príjmov.

6. Zjednodušenie účtovnej evidencie a saňových a odvodových povinností RP

Živiteľ rodiny môže byť (a často aj) aj je, jednotlivec – živnostník. Nemusí mať k dispozícii tím profesionálnych pracovníkov. Zložitejšie vzťahy v podnikajúcej rodine nie je vždy optimálne riešiť externou účtovníčkou.

7. Vzťahy medzi členmi RP, Obchodné a personálne vzťahy

„Obchodné“ vzťahy a rodinné, možný konflikt záujmov s toho vyplývajúci.

8. Zamestnávanie v RP, zamestnancov, členov RP, pracovno-právne vzťahy. závislá činnosť.

Otázky rozporu ustanovení Zákonníka práce a Zákona o rodine.

9. Účasť na SP a ZP, Podmienky BOZP, pracovnej zdravotnej služby a ďalších povinností, zodpovednosť

10. Rodinný podnik a transferové oceňovanie.

Povinnosti vo vnútri RP medzi členmi RP, vykonávať Transferové oceňovanie a rodinné vzťahy.

11. Následníctvo v RP.

Otázky dedičského práva, právnej účinnosti testamentu, určenie následníctva v RP.

12. Sociálny rozmer Rodinného podniku

Výrazné posilnenie a podpora sociálnej role RP, starostlivosť o deti, seniorov, členov RP, vzdelávanie, dôchodkové zabezpečenie, dôstojné prežitie života.

Cieľová skupina:

Cca 350 000 rodinných podnikov na Slovensku.

Benefity projektu:

Finančná podpora projektu ďalšieho výskumu a formulácie návrhov legislatívnych zmien a opatrení v oblasti rodinného podnikania by sa Slovensku mnohonásobne vrátila nielen materiálne, ale i vo vysokej motivácii slovenských rodín postarať sa o svoju perspektívu vlastnými silami. Malí a strední podnikatelia si uvedomujú svoju nenahraditeľnú roľu v prosperite štátu a v konsolidácii trhu práce., preto považujú riešenie stavu rodinného podnikania za nanajvyš potrebné.

Hrdé, prosperujúce Slovensko v globálnej ekonomike nemôže totiž stavať na sociálnych dávkach pre zneistené a znechutené masy. Slováci stáročia dokazujú, že pracovať vedia, žiaľ rovnako po stáročia dostávali k tomu viac príležitostí v cudzine. SAMP ponúka skvelú víziu úspešných rodičov, detí a vnúčat, okrem iného v rodinnom podnikaní. Spravodlivo odmenené úsilie, zaopatrení zakladatelia firiem, dedičia s odvážnymi nápadmi, ale predovšetkým návrat harmónie, generačnej úcty a lásky do našich rodín. ... a to je pre budúcnosť skutočne veľa!

Na Slovensku je v súčasnosti z registrovaných Podnikateľských subjektov, Fyzických osôb a Právnických osôb (PO) prevažná časť, až 99 % charakteru malých a stredných podnikov a živnostníkov, so značným podielom charakteru „rodinného podnikania“. Na Slovensku nie je vari

rodiny, ktorá by nemala v svojom strede, resp. okolí podnikateľa s týmito formami podnikania. Súčasná legislatíva však nepostihuje určité odlišnosti a špecifiká rodinného podniku a javí sa žiadúce, tento stav upraviť zavedením právnej formy „Rodinného podniku“ a príslušnou úpravou súvisiacich zákonov a legislatívnych noriem.

Výsledky projektu a návrhy opatrení v sebe obsahuje aj zámer podpory tohto spôsobu podnikania, preto sa v ňom objavujú aj niektoré podporné faktory, ako zjednodušenie účtovníctva, platenie daní, odvodov a pod. Cieľom projektu je riešenie otvorených problémov a navrhnúť úpravy legislatívneho pozadia rodinného podniku s cieľom zabezpečenia udržateľnej prosperity RP na Slovensku.

1. Vznik rodinného podniku, Okruh členov RP

Spôsob založenia a registrácie RP.

Definícia RP. *Predpokladom pre všetky ďalšie práce je schválenie Definície RP. Návrh vypracovala Pracovná skupina a predložila MH SR.*

Je nevyhnutné súbežne vykonávať Registráciu RP v zmysle definície. Registráciu bude viesť MPSVR SR cestou registračnej komisie, vytvorenej zo zástupcov MPSVR, SAMP, SŽK a profesijných organizácií. Registračnú komisiu menuje minister PSVR SR. Registrácia bude sledovať údaje: Právnu formu RP (Právnická osoba, Fyzická osoba), predmet činnosti, sídlo, ... Ustanovenie RP by malo platiť aj na neúplnú rodinu, RP samo zamestnávateľa.

Dotknuté zákony: Zákon č. 112/2018 O sociálnej ekonomike, Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb., Obchodný register, Živnostenský register, Zákon č. 455/1991 Zb. Živnostenský zákon.

Vznik Rodinného podniku (RP) – rodinní príslušníci (v zmysle definície RP) na svojom zhromaždení schvaľujú:

1.1 Prehlásenie rodinných príslušníkov o založení RP, členov RP. (Zakladaciu listinu RP).

Uznesenie by malo mať formu notárskej zápisnice.

Členovia RP ustanovujú:

1.1. **Rodinnú radu (RR).** Členstvo v RR by malo byť ustanovené na stretnutí rodinných príslušníkov, doložené prehlásením rodinných príslušníkov o členstve v RR a prezenčnou listinou. Uznesenie RR by malo mať formu notárskej zápisnice.

Rodinná rada ustanovuje:

1.2. **Vedenie, štatutárov RP.** RR ustanoví štatutárov a vedenie RP. Uznesenie RR by malo mať formu notárskej zápisnice.

1.3. **Štatút, Stanovy RP a ostatné potrebné právne a hospodárske dokumenty.** Návrh vypracuje vedenie RP a schvaľuje RR. Uznesenie RR by malo mať formu notárskej zápisnice.

1.4. **Právna forma RP.** Rodinný podnik je definovaný ako Rodinná obchodná spoločnosť, alebo Rodinná živnosť. RP právnickou osobou, zapísaný v registri podnikateľských subjektov na Obchodnom súde.

Dotknuté zákony: Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb., Obchodný register, Živnostenský register, Zákon č. 455/1991 Zb. Živnostenský zákon.

2. **Kto je rodinným podnikom. Okruh členov RP**

Kto je rodinným podnikom a okruh členov stanovuje Definícia Rodinného podniku.

Ustanovenie RP by malo platiť aj na neúplnú rodinu, RP samo zamestnávateľa.

3. **Majetok RP, definícia majetku RP a majetkovej účasti členov RP**

„Rodinný majetok, majetok Rodinného podniku“ spôsob vzniku a deklarácia majetku jednotlivých členov rodiny na podnikateľskú činnosť, oddelenie majetku RP a vlastného majetku.

3.1. **„Rodinný majetok, (majetok Rodinného podniku)“.** RP tvorí obchodné imanie RP, pozostávajúce z majetku členov rodiny, vloženého do RP. Tým členovia RP definujú majetok RP, ktorý bude oddelený od osobného majetku členov RP.

3.2. **Členovia RP** deklarujú druh a výšku majetku, vloženého do RP na podnikateľskú činnosť, a výšku účasti na hospodárskej činnosti (profite) RP resp. inej účasti v zakladajúcej listine RP, schválenej zhromaždením členov RP.

Dotknuté zákony: Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, Obchodný register, Živnostenský register, Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu, Zákon č. 563/2009 o správe daní (daňový poriadok).

4. **Vlastníctvo RP, vlastnícke právo členov RP**

Spôsob a pravidlá nakladania s majetkom RP.

Nakladanie z majetkom RP, Účasť na benefitoch RP prevody majetku, prevody majetku v súvislosti s nástupníctvom, scudzenie majetku a pod nástupníctvo a pod. vykonáva Rodinná rada RP.

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu, Zákon č. 563/2009 o správe daní (daňový poriadok). Občiansky zákonník 40/1964

Transfer majetku nepodliehajúci Dani z príjmu (DzP)

Odozdávanie majetku, na ktorého získanie, zveľadenie a udržiavanie sa podieľali všetci členovia rodiny, by nemal podliehať zdaneniu v zmysle ZDP.

4.1. Odozdávanie majetku (jeho hodnota) nástupcovi v rodinnom podnikaní by nemal podliehať zdaňovaniu, ani vstupovať do vymeriavacieho základu pre odvodové povinnosti na sociálne a zdravotné poistenie.

Dotknuté zákony: Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení, Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu, Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty, Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb.

- 4.2. Majetok sa bude využívať na pokračovanie činnosti. rodiča napr. deťmi a všeobecne, následník, ktorý vo firme rodiča pracuje sa svojou prácou na zveľaďovaní majetku prirodzeným spôsobom podieľal, tak ako všetci členovia rodiny. Majetok rodinného podniku sa bude kontinuálne využívať na činnosť RP, teda doslova na pokračovanie podnikateľskej (zárobkovej) činnosti a proces zdanenia tohto takto odovzdaného majetku značne a nespravodlivo sťaží a zdraží proces kontinuity a udržanie činnosti RP.

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu. Zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty

5. Ručenie Rodinného podniku voči tretím osobám, ručenie členov RP

Miera ručenia RP a členov RP, podiel na rozhodovaní a správe majetku, trestno-právna zodpovednosť.

- 5.1. RP ručí svojím majetkom voči tretím osobám aktívami (obchodným imaními), do výšky škody.
- 5.2. Za škodu, prevyšujúcu výšku majetku RP ručia členovia RP svojím osobným majetkom.
- 5.3. RP aj členovia RP majú trestno právnu zodpovednosť za škodu, spôsobenú svojou činnosťou tretím osobám

Dotknuté zákony: Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti

6. Daňový systém RP, daňová povinnosť RP, daňové povinnosti členov RP

Príjmy, súbeh príjmov RP, súbeh príjmov v RP a závislej činnosti, súbeh iných príjmov.

- 6.1. Rodinný podnik by mal byť subjektom daňového práva ako celok. Daňové priznanie k dani z príjmu podáva RP. Zaplatením daní z príjmu z podnikateľskej činnosti RP by mala byť splnená daňová povinnosť aj jednotlivých členov RP.
- 6.2. Pri súbehu viacerých príjmov člena RP, napr. pri súbežnom výkone práce v závislej činnosti, výkonu samostatnej zárobkovej činnosti (SZČO), iných príjmov deklaruje daňovú povinnosť člen RP samostatne. Profit RP tvorí čiastkový základ dane z príjmu fyzickej osoby, resp. PO ak sa jedná o súbeh PO.

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu

7. Zjednodušenie účtovnej evidencie a daňových a odvodových povinností RP

Živiteľ rodiny môže byť (a často aj) aj je, jednotliviec – živnostník. Nemusí mať k dispozícii tím profesionálnych pracovníkov. Zložitejšie vzťahy v podnikajúcej rodine nie je vždy optimálne riešiť externou účtovníčkou.

- 7.1. Pre Rodinné podniky, ale aj pre Malé a stredné podniky a živnostníkov (MSPa Ž) navrhujeme zaviesť inštitút princípu „Zaplať jedenkrát a podnikaj“.

Dotknuté zákony: Zákon č. 455/1991 Zb. Zákon o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

- 7.2. Pre RP, resp. obecne pre MSP a Ž navrhujem zavedenie systému Živnostenských licencií. (bod 7.3.).

- 7.3. Zavedenie „Živnostenských licencií“ by sa malo týkať MSPaŽ a RP s príjmami do obratu ..... €. Živnostenské licencie by mali nahradiť doterajšie tri platby (odvody), DzP, odvod do SP a odvod na ZP.
- 7.4. **Trojité odvod** (daň, sociálne a zdravotné) bude odvedený jednou platbou a tým budú všetky povinnosti dane, a odvodov splnené. Mesačná platba pre rok 2020 rok je..... €. Súčasťou odvodu je daň z príjmu a minimálne sociálne poistenie. Aktuálne je minimálna záloha na zdravotné poistenie ... € a minimálny odvod do SP ..... €.
- 7.5. Zjednodušenie účtovnej evidencie, platenie daní z príjmu a odvodov na SP a ZP navrhujem súbežne riešiť „Cloudovým účtom....“

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu, Zákon o účtovníctve, Zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty.

8. Vzťahy medzi členmi RP, Obchodné a personálne vzťahy

„Obchodné“ vzťahy a rodinné, možný konflikt záujmov s toho vyplývajúci.

Úroky, pôžičky od rodiča deťom do firmy dieťaťa

V rodinnom podniku nemá opodstatnenie uplatňovanie novely Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu (transferové oceňovanie) v časti pôžičiek a ich úročenie.

- 8.1. V rodinnom podniku v prípade pôžičky následníkovi, medzi rodičmi a deťmi ktorý pokračuje v činnosti rodinného podniku nemá uplatňovanie novely Zákona o dani z príjmu v časti úrokov z pôžičiek opodstatnenie. Následník nemusí mať dostatok financií v prípade takéhoto opatrenia a ani si ich pri práci v rodinnom podniku nebol nútený vytvárať. Znenie zákona výrazne sťažuje následníctvo a udržanie činnosti rodinného podniku. Poskytnuté finančné plnenie by sa malo chápať ako „vnútorné peniaze rodiny“.
- 8.2. Rozhodovanie o poskytnutí takéhoto plnenia, istiny a príslušnosti by malo byť v kompetencii Rodinnej rady.
- 8.3. Znenie zákona by sa nemalo uplatňovať ani v prípade pôžičiek, súvisiacich s udržaním činnosti RP v rámci členov rodinného podniku. Nemusí ísť o priameho dediča. V takom prípade opätovne rozhodne uznesenie Rodinnej rady.

Dotknuté zákony: Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok).

9. Zamestnávanie v RP, zamestnancov, členov RP, pracovno-právne vzťahy. závislá činnosť.

Otázky rozporu ustanovení Zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonníka práce a Zákona č. 36/2005 Z. z. Zákona o rodine.

- 9.1. Medzi členmi RP, manželmi by nemali vznikáť závislé vzťahy v zmysle **Zákonníka práce**, tj., zamestnávanie manželov navzájom. ZP nevyklučuje zamestnávanie manželov navzájom, ale pri tejto schéme sa zamestnanec a zamestnávateľ (manžel, manželka) dostáva do podriadeného

stavu. Práca v RP a benefity ba sa mali stanoviť v závislosti na % účasti práce v RP, resp. použiť inštitút vypomáhajúcej osoby (farmy).

Dotknuté zákony: Zákon č. 663/2007 Z.z. o minimálnej mzde...

9.2. Vzťah závislosti, podriadenosti, resp. ekonomickej nerovnováhy je v rozpore so **Zákom o rodine**.

Dotknuté zákony: Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce, Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z.

10. Účasť na SP a ZP, Podmienky BOZP, pracovnej zdravotnej služby a ďalších povinností, zodpovednosť.

- 10.1. RP chápe ako celok jednak ako subjekt daňového práva a takisto ako subjekt, povinný odvodni na ZP a SP. Z vymeriavacieho základu odvedie odvody RP za členov RP v zmysle podielu príjmov (benefitu) na RP. Tým je povinnosť odvodov na ZP a SP splnená aj pre jednotlivých členov RP.

Dotknuté zákony: Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, Zákon č. 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení, Zákon č. 43/2004 o starobnom dôchodkovom sporení, Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení

11. Rodinný podnik a transferové oceňovanie.

Povinnosti vo vnútri RP medzi členmi RP, vykonávať Transferové oceňovanie a rodinné vzťahy.

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 o dani z príjmu, Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok), Zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty.

Transferové oceňovanie

- 11.1. Súčasný Zákon o DP ustanovuje povinnosť uplatňovať obchodné vzťahy medzi rodičmi a deťmi pri prenájme v prípade, ak rodičia poskytnú v priestore, ktorého sú majiteľmi, možnosť vykonávať dieťaťu zárobkovú činnosť. Syn, dcéra môžu byť pritom aj jediným dedičom. Toto ustanovenie ZDP značne komplikuje rodinné vzťahy, pričom rodina má záujem o zlepšenie, resp. udržanie jej ekonomickej úrovne.
- 11.2. V súvislosti s transferovým opatrením ZDP ukladá povinnosť vypracovať projektovú dokumentáciu TO, vykonať prieskum cien obdobného nájmu v mieste a čase obvyklý a tento uplatňovať vo vzťahu k deťom. Týka sa to aj detí v spoločnej domácnosti, ktoré prispievajú na jej potreby.

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu, Zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty.

12. Následníctvo v RP.

Otázky dedičského konania a poslednej vôle zakladateľa, štatutára RP.

Dotknuté zákony: Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok).

Zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani ...

Transfer – zákonný zástupca, zodpovedný zástupca

- 12.1. V prípade úmrtia rodičov neplnoletého dieťaťa (dediča) by malo platiť, že v prípade následníctva v činnosti RP členom RP a prevodom majetku RP na následníka by tento prevod nemal podliehať DzP. Nejedná sa o predaj podniku, ale jeho postúpenie pre zachovanie činnosti RP. Toto platí najmä pri postúpení majetku RP priamemu dedičovi (synovi, cére, manželke), pokračujúcemu v činnosti RP.
- 12.2. Neplnoletý dedič sa stáva vlastníkom rodinnej firmy a jej majetku. Nemusi to však znamenať ukončenie činnosti rodinnej firmy. V tomto prípade je zo zákona ustanovený zákonný zástupca, ktorý koná (s privolením súdu) v záujme neplnoletého dediča.
- 12.3. Zákonný zástupca ustanoví zodpovedného zástupcu, ktorý v mene vlastníka (dieťaťa) riadi a vlastne pokračuje v činnosti rodinného podniku.
- 12.4. Zákonný zástupca musí byť vybavený „kontrolnou funkciou“ nad transparentnosťou, ekonomickou oprávnenosťou a efektívnosťou vykonávaných úkonov zo strany zodpovedného zástupcu. Režim zvýšenej súdnej ochrany maloletého bude zachovaný.

Dotknuté zákony: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu, Zákon č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty. Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok)

- 12.5. **Príprava** (odborná a profesijná) nástupcu RP na pokračovanie činnosti RP. Finančné náklady na takúto prípravu (vzdelávanie) by mali byť nákladovou položkou, znižujúci základ dane z príjmu RP.
- 12.6. Je potrebné riešiť právnu účinnosť **Závetu** člena RP (vlastníka, väčšinového vlastníka) a dedičského konania.

Dotknuté zákony: Občiansky zákonník 40/1964 Zb. Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok).

Zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani ...

13. Sociálne aspekty Rodinného podniku

Tradícia Rodinného podniku

13.1. Duševné vlastníctvo rodinného podnikania

Symboly (značky, názvy, logotypy) firiem sú dôležitou súčasťou rodinnej tradície musí byť legislatívne doriešená dodatočná ochrana ZNÁMKY alebo DIZAJNU, (zákon uvádza, že chránené môžu byť formy, ktoré ešte neboli zverejnené -a chránené).

Pre mnohé rodinné firmy môže byť ZNAČKA alebo DIZAJN vzniknutý v minulosti /doposiaľ však nechránený/ charakteristický a cenný. Existencia firmy môže byť na tom závislá.

Hodnota ZNÁMKY alebo DIZAJNU, PATENTU a pod. je významným finančne zhodnotiteľným aktívom.

Autorské právo a tzv. priemyselné právo je komparované globálne a v EU ešte osobitne, preto nie je možné ísť v tomto prípade nad ich rámce. Pri Autorskom práve zaniká v prípade jediného autora výlučné právo jeho dedičov po 70. rokoch od jeho úmrtia, ak nie je užívacie právo (napr. patent alebo priemyselný vzor) chránený predĺžením a poplatkom.

Dotknuté zákony: Autorský zákon 185/2015 Z. z. Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok).

13.2. Vzdelanie a jeho hodnota

Práca nedospelých členov rodiny

Práca členov rodiny vo veku od 15 do 18 rokov limitovaná na max. 4 hodiny denne popri štúdiu (najviac však 80 hodín/mesiac) alebo 8 hodín, ak rodinný príslušník neštuduje (najviac však 120 hodín/mesiac do 16 rokov a 150hodín/mesiac od 16 rokov vyššie) je považovaná za legálnu a efektívnu edukáciu praxou na zvýšenie kompetencií pre budúce pôsobenie v konkrétnych podmienkach sociálnej rodinnej firmy.

- a) V uvedenom veku dnes väčšina mladých ľudí pracuje formou brigád a dohôd. S vysokou pravdepodobnosťou sa nedá prirodzené zapojenie rodinných príslušníkov s primeranými duševnými a fyzickými predpokladmi do pracovného života sociálnych rodinných firiem zakázať a účinne kontrolovať. Na druhej strane by to odporovalo logike i súčasným trendom v EU (štandardy zamestnaní) o možnom získaní pracovnej kvalifikácie tzv. informálnym vzdelaním. *Občianske, rodinné i pracovné právo má dosť nástrojov na ochranu nedospelých, ak by sa cítili prácou v sociálnej rodinnej firme zneužívaní, alebo by hrozilo poškodenie ich zdravia.*
- b) Získavanie pracovných návykov, zručností, odpracovanej doby praxe, pracovnej kondície sú vynikajúce kompetencie pre plný pracovný pomer i vedenie rodinnej firmy po transfery.
- c) Rodinná firma by mohla (v konkrétnych vymedzených prípadoch) zamestnaním rodinných príslušníkov realizovať praktickú výučbu duálneho vzdelávania, alebo aby sa mohla práca v rodinnej firme chápať v systéme Národnej sústavy povolání ako informálne, prípadne po preskúšaní a certifikácii ako formálne vzdelanie (tradičné ľudové remeslá, absentujúce remeslá, špecifické originálne povolania, ktoré sú pre štát marginálne, ale sú napr. lokálne ekonomicky efektívne napr. pltníctvo).
- d) Právne ukotviť povinné odmeňovanie za takúto prácu (podobne ako u učňov na praxi), pričom táto práca by nemala byť považovaná za zneužívanie práce mladistvých.

Dotknuté zákony: Charta základných práv EU, čl. 32 Zákaz detskej práce a ochrana mladistvých pri práci, Zákonník práce Zákon č. 311/2001 Z. z.

13.3. PROFESIJNÉ VZDELÁVANIE ČLENOV SOCIÁLNYCH RODINNÝCH FIRIEM AKO NÁKLADOVÁ POLOŽKA

1. Relevantné profesijné vzdelanie ktoréhokoľvek člena (viacerých členov súčasne, alebo postupne) sociálnej rodinnej firmy (nezávisle na veku – princíp celoživotného vzdelávania) od úrovne SOU až

po VŠ vrátane odborných kurzov a iných formálnych vzdelávacích programov (napr. postgraduálne formy, nadstavby a kurzy zahraničných univerzít) okrem všeobecného vzdelania (gymnázia), kde možno vyčíslit' dodatočné náklady* na čas, alebo jednotku štúdia považovať za nákladovú jednotku sociálnej rodinnej firmy. Sem zahrnúť všetky relevantné náklady tohto procesu – priame aj nepriame (ubytovanie mimo domova, nákup študijných pomôcok, literatúry...)

*mimo nákladov na bezplatné vzdelanie garantované štátom, okrem špecifického vzdelania pre uvedené firmy relevantného a štátom neposkytovaného (na Slovensku je viacero malých, doslova rodinných firiem s leteckou výrobou, ale vzdelávací program v týchto odbornostiach /projektovanie/ VŠ, ani univerzity v potrebnom rozsahu neposkytujú. To platí aj pre niektoré remeslá – ľudové)

2. Jednou z úloh sociálnych rodinných firiem je suplovať štát v podpore zamestnanosti svojich občanov.

Sociálne rodinné firmy majú v tomto smere významný potenciál. Ak má sociálna rodinná firma garantovať primeranú kvalitu a bezpečnosť svojho produktu (v súlade s normami a predpismi), musí zamestnávať ľudské zdroje s požadovanými kompetenciami.

Je kontraproduktívne a nelogické, aby pri šanci pripraviť na pracovné úlohy vlastných členov, najímala (už síce kompetentných ale...) externých pracovníkov. Niektoré priame náklady a takmer všetky nepriame náklady na vzdelanie mládeže od úrovne SOU po 3. stupeň VŠ vzdelania platí dnes rodina alebo iné zdroje (štipendia škôl alebo agentúr), prípadne študent z iného zárobku sám. Neskôr u zamestnancov alebo podnikateľov ide o typické nákladové položky. Je legitímne, aby sociálne rodinné firmy mohli v prípade zvyšovania **relevantných profesijných kompetencií** svojich príslušníkov poskytnúť rodine sociálny benefit v po-dobe absorpcie týchto nákladov do svojho financovania.

3. Príslušná legislatíva obmedzí nepriame náklady štúdia na paušálne limity. (*Príkladom môže byť neprimerane luxusné ubytovanie člena rodiny na kurze a pod.*)

MŠVVaŠ má špecifikácie nákladov na jednotlivé typy vzdelania.

Ďalší prieskumu Rodinných firiem, musí mapovať aj túto oblasť a vyvodit' z nej príslušné závery

13.4. PREDŠKOLSKÉ VZDELÁVANIE

1. Do akceptovaných platených pracovných výkonov člena sociálnej rodinnej firmy zaviesť predškolské vzdelávanie v rámci „mini škôlky“. Deti by mohli navštevovať takéto predškolské zariadenie od 1 rokov veku (vzhľadom na starostlivosť prakticky v rodinnom prostredí), ale povinne v poslednom roku pred školskou dochádzkou.

2. Starostlivosť o deti v predškolskom veku a ich integrácia do predškolských zariadení je jedným z najvypuklejších spoločenských problémov. Dotýka sa kariérneho rastu rodičov, výpadku z profesijnej praxe a straty kompetencii pre výkon povolania, príjmov rodín ale aj na strane zamestnávateľov neistoty z prítomnosti zamestnancov na pracovisku a kvality odvedenej práce. Dočasné alebo dlhodobé uvoľnenie člena sociálnej rodinnej firmy zo štandardných pracovných povinností vyplývajúcich z druhu podnikania subjektu (alebo viazanie jeho iného dohodnutého

odmeňovania) a jeho poverenie starostlivosťou o maloletých a ich predškolskú výchovu by mohlo účelne riešiť problém opatery a výchovy v rodine, prípadne o deti iných (rodinne neviazaných) zamestnancov firmy, či v komunite, pričom osobné náklady a prevádzka takéhoto zariadenia by bola účtovne považovaná za náklad rodinnej firmy.

Zvážiť legislatívne dopady v oblasti financií, ak by takéto zariadenie prijímalo deti mimo rodinné väzby a okruh rodinnej firmy, pričom by rodičia na starostlivosť, stravovanie a vybavenie pravidelne platili. Ak hovoríme o pokračovaní prieskumu Rodinných firiem, ide o veľmi konkrétne zisťovanie, ktoré by pomohlo vyvodiť príslušné podnety a závery.

Dotknuté zákony: Zákon o výchove a vzdelávaní 245/2008 Z. z. a Vyhláška o predškolských zariadeniach MŠŠaV SR 353/1994 Z. z.

13.5. HODNOTA RODINNÝ ŽIVOT OPATROVATEĽSKÁ SLUŽBA

1. Starostlivosť o postihnutých, dlhodobo chorých alebo starých členov rodiny je podobne ako zabezpečovanie predškolskej výchovy jedným z najvypuklejších spoločenských problémov. Dotýka sa kariérneho rastu aktívne pracujúcich, výpadku z profesijnej praxe a straty kompetencii pre výkon povolania, príjmov rodín ale aj na strane zamestnávateľov neistoty z prítomnosti zamestnancov na pracovisku a kvality odvedenej práce. Predlžovanie priemerného veku dožitia, nárast počtu ochorení civilizačnými chorobami i duševných, či telesných postihnutí dostáva predovšetkým štátne systémy zdravotnej starostlivosti do kapacitných problémov, neštátne organizácie (naviazané na príspevky zo št. rozpočtu) do finančných problémov.

Adekvátne starostlivosť o odkázaných v primeranom komforte a na pozitívne emócie bohatom domácom prostredí je typickým aspektom sociálneho rámca rodinnej firmy. Je vrcholným prejavom rodinnej súdržnosti, ochrany etických hodnôt v základnej bunke štátu i vysoko motivujúcim impulzom pre aktívne pracujúcich, že svojou prácou zabezpečujú dôstojné podmienky pre postihnutých a chorých, ale môžu vyjadriť vďaku svojim starým blízkym. Napokon **v mnohých rodinných firmách** ide o už nevládných zakladateľov, ktorým sa dostáva týmto spôsobom satisfakcia. Pri zvažovaní pozitív však nemožno opomenúť motivačný aspekt pracujúcich členov rodiny, ktorí môžu dúfať, že pri vytvorení hmotných podmienok dnes (generačné bývanie, bezbariérové bývanie a pod.), bude o nich podobne postarané v budúcnosti (v starobe).

Uvážiť právne konsekvencie s nárokmi odbornej starostlivosti a kompetencii. MZ SR a MPSVaR Posúdiť, či by zamestnávanie opatrovateľa mohlo byť považované v systéme domácej opatrovateľskej služby rovnako za náklad.

Dotknuté zákony: Zákon o sociálnych službách Zákon č. 448/2008 Z. z.

13.6. NEVÝROBNÝ PRIESTOR, BYT RODINNEJ FIRMY NA SOCIÁLNE ÚČELY

1. Rodinná firma by mohla na svoje náklady zakúpiť, postaviť, zrekonštruovať alebo vyhradiť z už existujúceho bývania jeden alebo viacero bytov, resp. nevýrobných priestorov na zabezpečenie svojho sociálneho programu. Takýto byt (byty) môže(u) slúžiť ako štartovací(cie) pre mladých členov rodiny, alebo ako miesto pre predškolskú výchovu, opatrovanie odkázaného, alebo starostlivosť o starých členov rodiny.

Priestor však nemusí byť obývaný 24/365. V podobe predškolského zariadenia, alebo starostlivosti o odkázaných, starých môže slúžiť v aktívnom čase dňa, keď príslušníci rodinnej firmy pracujú.

Posúdiť vhodnosť limitovať plošnú výmeru do 60 m². Priestor môže slúžiť na ranné umiestnenie detí v rodinnom predškolskom zariadení bez straty času cestovaním a stresovania dieťaťa. Podobne môže byť poskytnutý väčší sociálny komfort starým rodičom. Zmysluplná staroba zakladateľa firmy – tak ako sa to robí v Japonsku, kde dôchodcovia majú vo firmách vyhradené priestory a poskytujú v nich cenné rady, konzultujú, prípadne riešia problémy i keď už fyzicky nevládzu pracovať – môže mať podobu sociálneho bytu v dotyku s bývalým pracoviskom. Konzultačná rola seniora má na Slovensku historickú tradíciu najmä v oblasti poľnohospodárstva a remesla. Rodičia aj keď už fyzicky nevykonní, zostávali bývať vo vlastnej menšej časti domu u dediča (v podstate sociálne vymedzený priestor na dožitie) a prispievali k prosperite rodiny radami, drobnými prácami a starostlivosťou o vnúčatá. Necítili sa odložený, nepotrební, čo je dnes zdrojom veľkého emočného trápenia a štartérom duševných chorôb.

Dotknuté zákony: Zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestoroch, Zákon 182/1993 Z. z. Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, Stavebný zákon č. 50/1976 Zb.

Zákon č. 72/1983 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok).

13.7. HODNOTA KULTÚRNA UDRŽATELNOSŤ A KONTINUITA PODPORA TRADÍCIÍ A REMESIEL

1. V súčasnosti prudko narastá záujem o tradície a tradičné remeslá na Slovensku najmä medzi mladými ľuďmi, pozoruhodne medzi formálne profesijne vzdelanými (úžitkové umenie, dizajn, architektúra). Oni obnovujú staré dielne, nástroje, náradie. To je podhubie pre rodinné firmy, lebo výrobné prostriedky sa jednak často dedia (nové sa nevyrábajú), jednak si mladí ľudia v remeselných komunitách zakladajú rodiny na základe spriaznenia záujmami. Neraz sa na rozbehu takejto firmy podieľa generácia starých rodičov, pôvodných nositeľov remesla.

Rodinné firmy rozvíjajúce (realizujú prakticky) hmotnú kultúru regiónov, remeslá a tradičné pestovanie plodín, či chov si by si mohli uplatniť príslušné náklady s koeficientom odpočtu z dane 2,00 (podobne ako investície do vedy a výskumu).

2. *Analýzovať medzirezortne MF SR, MK SR dopady návrhu na št. rozpočet, prípadné úpravy rozpočtu MK SR na realizáciu certifikácie. Zvážiť aj periodické pre certifikovanie podnikajúcej rodinnej firmy, aby sa autenticita udržala.*

Dotknuté zákony: Zákon o podpore cestovného ruchu 91/2010 Z. z.,

13.8. PODPORA MIESTNEHO TURIZMU, AGROTURIZMU

1. Ak je podnikateľská aktivita rodinnej firmy, rodinnej farmy zameraná na podporu miestneho turizmu alebo agroturistiky, mali by byť oprávnené investície do nákupu, rekonštrukcie, vybudovania a udržiavania objektu, vybavenia, technológie, živého inventáru a pod. považované za náklad s koeficientom odpočtu z dane 1,5 (podobne ako investície do vedy a výskumu).

Rodinné firmy sa môžu na podpore lokálneho turizmu podieľať formou agroturistiky (rodinné farmy) a/alebo vytváraním ubytovacích kapacít, stravovacích kapacít, lokálnej dopravy (pre-vozy

cykloturistov, plte...), horským sprievodcovstvom, edukačnými a zážitkovými aktivitami (pozorovanie zvere...).

Dotknuté zákony: Zákon o podpore cestovného ruchu 91/2010 Z. z.,

13.9. ZÁCHRANA, OCHRANA A ROZVOJ KULTÚRNEHO, HISTORICKÉHO DEDIČSTVA

1. Štát nemá dost' zdrojov na revitalizáciu bohatého kultúrneho dedičstva, ktoré nám zostalo po predkoch. Väčšina rekonštrukčných prác prebieha preto z grantových alebo súkromných prostriedkov.

2. Je tu príležitosť pre rodinné firmy, rodinné farmy, keď aktivita rodinnej firmy plne alebo čiastočne integruje aj záchrana, ochranu, alebo rozvoj (prevádzku) národnej kultúrnej pamiatky, technickej pamiatky – historickej technológie, dopravného prostriedku, zariadenia remeselnej výroby, objektu národopisného charakteru.

Oprávnené investície do rekonštrukcie a udržiavania by mali byť považované za náklad s koeficientom odpočtu z dane 1,5 (podobne ako investície do vedy a výskumu).

Dotknuté zákony: Zákon o ochrane pamiatkového fondu 49/2002 Z. z.

Cieľová skupinu tvorí cca 300 - 350 tis. RP v SR.

K ďalšiemu spracovaniu projektu Podpory a udržateľného rozvoja Rodinného podnikania v SR“ je vhodné využiť materiál: „ **Podpora udržateľného rozvoja Rodinného podnikania v SR**“, predloženého premiérovi vlády SR a EKŠ.

Je potrebné ustanoviť oficiálnu Pracovnú skupinu MPSVaR SR pre prípravu projektu s účasťou odborníkov z radov SAMP, Platformy RP, Združenie Rodinných fariem a pod., ktorí sa už na prácach na súvisiacich materiáloch zúčastňovali.

Zdá sa v však, že prosté kontakty formou konzultácií už našej bohatej členskej základni nestačia. Dožadujú sa konkrétnych krokov, zmien. SAMP už mnohokrát dokázala, že vďaka svojmu informačnému potenciálu, expertom z praxe a akcieschopnosti pripravila pre orgány štátnej správy skutočne profesionálne a efektívne podklady pre formulovanie opatrení, zákonov či predpisov.

Ing. Vladimír Sirotko, CSc.

Doc. Ing. Branislav Jelenčík, ArtD., Dip. Mgmt.

Bratislava 24.08.2020

Doplnené 06.05.2021

Prílohy:

1. Definícia Rodinného podniku
2. Morálny kódex Rodinného podniku
3. Čestné prehlásenie a žiadosť o registráciu RP
4. Návrh systému Živnostenských licencií
5. Memorandum o spolupráci SAMP – AMSPaŽ ČR.